

LEXIKON

PSYCHOTERAPIE

Slovem psychoterapie se označuje metodicky a technicky vypracované léčení psychických a psychogenních (psychicky podmíněných) nemocí, chorobných stavů a narušených způsobů chování. Od běžné pomoci bližním (rada, poučení, povzbuzení, útěcha, pastorační rozhovor) i od vlastní pastorece se liší psychoterapie předmětem (psychické konflikty, vadné chování), cílem (uzdravení, úprava chování směrem k přizpůsobení okolí) a užitím vědeckých metod.

Za předmět psychických poruch se pokládají vadné formy prožívání, citění a popudů, což může vést k změně představy pacienta o sobě, k obtížím při navazování a udržování kontaktů s okolím a k formám chování odchylným od normy (neuróza). Vysvětlení takových rušivých jevů se hledá v nevědomých záměrech, obranných mechanismech, podmíněných reflexech a vůbec v procesech učení. Těmito pojmy je vyjádřena komplikovaná psychologická struktura, kterou klasická, zcela na intencionální složku zaměřená psychologie prakticky nechala neprobádanou, ačkoli no nerušené činnosti tohoto psychického systému do velké míry závisí svobodné a psychicky „zdravé“ sebeuplatnění osoby. V kazuistických zprávách se leckdy uvádí jako neurotizující, konflikt podmiňující činitel osobní vina; tam pak psychoterapeutické uzdravení předpokládá metanoiou v teologickém smyslu, čímž může k psychoterapii přistoupit moment pastorační. (–)

Možnostem skupinové terapie, její cílené klinicko–terapeutické aplikaci a využití skupinové dynamiky se věnuje ze strany pastorece v poslední době zvláštní pozornost. (–) Při individuální terapii může už vytvoření uspokojivého vztahu mezi terapeutem a pacientem vést k ústupu pocitů izolace, osamění, vyřazení apod.; často však zůstává otázka, jak pacient dokáže postoje a způsoby chování naučené při terapii přenést do všedního života. Tomu chce pomáhat skupinová terapie. Zde může pacient zpracovávat své problémy v přítomnosti jiných, zde může pozorovat, jak jiní reagují na jeho chování, zde může vyzkoušet nové způsoby chování.

Vzrůstající pozornost vzbuzuje v poslední době tzv. rodinná terapie: skupinu tvoří pacient a jeho rodinní příslušníci. Cílem je pomoci členům rodiny, aby si vzájemně vyjádřili a osvětlili své city, rozvinuli větší vzájemné porozumění a praktikovali úspěšnější sdělovací formy.

S přibývajícím specializací psychoterapeutických metod přechází dosud plynulá hranice mezi psychoterapií a pastorační stálo více do zřetelného oddělení obou. Tím je míněno především to, že dřívější volání po pastýřích obeznámených s psychopatologií začíná ustupovat požadavku týmu složeného z psychologů, psychoterapeutů a duchovních. Původ pro to není ani tak v podobnosti obou povolání, o níž se tak často hovoří, ale v tom, že lidé potřebují komplexní pomoc.

Hansjörg Schild, HbPTh V (1972)

HLUBINNÁ PSYCHOLOGIE

Hlubinná psychologie (psychologie nevědomí) je vědní obor, který radikálně rozšířil tradiční výzkum psychiky; založil jej koncem 19. století Sigmund Freud. Jeho revoluční psychoanalytická metoda je založena výlučně na četných zevrubných pozorováních a nových terapeutických zkušenostech. Otevřela možnost vědecky zkoumat nevědomý duševní život. Ukázalo se, že tyto hlubší vrstvy osobnosti, do té doby nepřístupné vědomému uvažování, jsou nečekaně rozsáhlá oblast s vlastními zákonitostmi a podmínkami vývoje, která má zvláštní, od vědomí odlišnou dynamiku a funkci, vybavenou určitými strukturami (analogon různých tělesných orgánů, které se přece také do značné míry vymykají vědomí) a regulačními systémy (např. Ego – obrana – Superego).

Vznik hlubinné psychologie měl epochální důsledky. Náleží k velkým činům v dějinách lidského snažení a kultury. Výrazně ovlivnil obraz člověka v našem století.

Pro některé je hlubinná psychologie synonymem psychoanalýzy, jiní nazývají psychoanalýzou pouze ortodoxní freudistický směr, odlišný od ostatních hlubinně psychologických škol. – Termín má trojí význam:

1. *vyšetřovací metoda* (analýza) zaměřená na odkrytí hlubších duševních procesů, které jsou jiným metodám sotva dostupné;
2. psychoterapeutická *léčebná metoda* neurotických poruch, založená na vyšetření nevědomí;
3. *všeobšhlá psychologie* zdravého i nemocného člověka, která si klade za cíl dosáhnout vhled do veškerých duševních funkcí. (–)

Psychoanalýza jako léčebná metoda se rozšířila po celém světě. Klade na lékaře i pacienta nesporně velké požadavky. Od lékaře vyžaduje zvláštní vzdělání (především vlastní analýzu) a dlouhodobé pronikání do každého pacienta; pro pacienta je psychicky i jinak náročná, ale námaha bývá většinou odměněna. Není to však pro duševně trpícího metoda pohodlná a jednoduchá. Je v základu lidské psýché, že se pravé a trvalé strukturální změny dají docílit jen zdlouhavou cestou duševního vývoje a reintegrace.

Během svého historického vývoje se psychoanalýza déle vyvíjela a diferencovala v různé směry. Vznikly školy (po Freudovi Adler, Jung, Szondi, daseinsanalýza atd.). Léčebné metody rozšířily svoji působnost a byly zjemněny. Vypracováním psychoanalytických metod pro děti byl prokázán rozhodující význam hlubinně psychologických hledisek pro moderní pedagogiku. Aplikace hlubinně psychologického myšlení na medicínu vyvolalo její novou orientaci v psychosomatice.

Walter Furrer, HbPTh V (1972)

Viz dále: Jiří Cvekl, Sigmund Freud, Praha 1967

Existuje druh dotčenosti, který je průvodním jevem pravé angažovanosti. Kdo se o věc nezajímá, ten se nezlobí, když něco vážne. Kdo se nad církví nikdy nehoršil, ten ji snad nikdy neměl rád. Kdo se pokouší ospravedlňovat všechno, co se v církvi dělá, nebo kdo to dokonce shledává vždycky krásným, ten je buď neinformovaný nebo nepoctivý. Jistěže není každé zlobení oprávněné, ale ani není každé bezdůvodné. V každém případě však ten, kdo se zlobí, dává najevo, že pro něho církev něco znamená. Není to samozřejmě jediná známka dobrého vztahu k církvi.

W. Zauner (1980)